

Esite #3

Esitesarja: "Ota vastuu
elinkaarestasi"

**OHJAA TULEVAISUUTTASI:
SÄÄSTÄMINEN,
SIJOITTAMINEN JA
VELANOTTO**

ANGLE

www.angle-cerp.carloalberto.org

Tämä säästämistä ja sijoittamista kuvaava esite on kolmas esitesarjassa, jonka tarkoituksena on parantaa nuorten talouslukutaitoa. Talouslukutaito on perustaito, joka pitäisi hankkia jo nuorena, jotta voi tehdä paremmin perusteltuja taloudellisia päätöksiä elämän varrella. Lukutaitoa tarvitaan erityisesti isoissa taloudellisissa päätöksissä, joilla on pitkäaikaiset vaikutukset ihmisen koko loppuelämään.

Vaikka sarjan esitteet ovat yhteydessä toisiinsa, kaikkia viittä voidaan lukea itsenäisesti. Ensimmäinen esite kertoo käsitteistä, jotka pitäisi hallita perusteltujen taloudellisten päätösten tekemiseksi. Loput neljä esitettä sisältävät tietoa tärkeistä taloudellisista päätöksistä, joita tehdään elinkaaren eri vaiheissa. Sarjan toinen esite kertoo koulutukseen liittyvistä valinnoista, kuten kuinka paljon pitäisi panostaa opintoihin ja missä vaiheessa pitäisi siirtyä työelämään. Tämä kolmas esite esittelee säästämistä, sijoittamista ja lainanottoa. Neljäs esite kuvaa tekijöitä, jotka kannattaa ottaa huomioon tehtäessä elämän yhtä suurista valinnoista; pitäisikö asua vuokralla vai säästää, ottaa asuntolaina ja hankkia oma asunto. Viidennessä esitteessä kerrotaan eläkkeistä ja muusta eläkeajan taloudellisesta turvasta.

Nämä viisi esitettä ovat osa oppimateriaalia, joka on tuotettu EU:n Erasmus+ -ohjelman rahoittamassa ANGLE-tutkimushankkeessa. Hankkeen tavoitteena on parantaa nuorten talouslukutaitoa Euroopassa. Näkökulmana on elinkaariajattelu, mikä auttaa nuorta näkemään suurten taloudellisten päätöstensä pitkälle tulevaisuuteen ulottuvat seuraukset. Esitteiden ohella hankkeessa tuotetaan yhdessä nuorten kanssa lautapeli, jota pelaamalla voidaan kartuttaa talouslukutaitoa ja tietoa taloudesta. Esitteiden lukeminen on oivallista ennakkovalmistautumista lautapelin pelaamiseen. Lukeminen on toki suositeltavaa ilman pelaamistakin, koska lisätiedon avulla voi tehdä parempia taloudellisia päätöksiä.

Esitteen 3 ovat tehneet Joanna Rutecka-Góra, Sonia Buchholtz ja Łukasz Kurowski **Warsaw School of Economics**ista (käännös suomeksi: Tarmo Valkonen, Etlä)

Toteutettu EU:n **Erasmus+** ohjelman taloudellisella tuella

Lisätietoja: <https://www.carloalberto.org/wwwangle-cerpcarloalberto.org>

<https://www.etla.fi/tutkimukset/angle-talousoosaamisen-parantaminen-elinkaaren-tarkeissa-paatostilanteissa/>

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

Esite 3

OHJAA TULEVAISUUTTASI

Säästäminen, sijoittaminen ja lainanotto

Tulot ja menot vaihtelevat elämäsi aikana. Kun olet nuori, tarpeesi ja menosi voivat olla suurempia kuin tulosi. Siksi sinun on lainattava tai saatava rahaa perheeltäsi ostaaksesi tuotteita ja palveluja. Kun asut vanhempien luona, he tarjoavat sinulle kodin, ruokaa ja vaatteita. Kun vanhenet, alat työskennellä. Tällöin tulot kasvavat ja

ylittävät kulutuksen, mikä luo mahdollisuuden säästämiseen. Riippumatta siitä, mikä alkuperäinen varallisuutesi on, taloudellinen tilanteesi elämäsi aikana on sidoksissa rahankäyttöön ja säästämiseen koskeviin päätöksiisi. Nämä päätökset voivat kuitenkin vaihdella yksilöllisten ominaisuuksien ja mieltymysten mukaan.

Tämän esitteen ideana on opastaa sinua henkilökohtaisen budjetin hallinnassa, säästämisessä ja lainanotossa. Seuraamme valintoja, joita Andrea kohtasi elämässään.

1. ELINKAARTEN MONIMUOTOISUUS

Kun Andrea osallistui lukion luokkakokoukseen, hänen entisissä luokkatovereissaan oli henkilöitä hyvin erilaisista ammateista: oli hallintohenkilökuntaa, kokkia, toimittajaa, lääkäreitä, insinöörejä, sairaanhoitajaa, myyjää, opettajaa ja liike-elämän ammattilaisia. Ammattieroista huolimatta heidän elämänsä oli noudattanut samaa kaavaa: he olivat menneet opintojen jälkeen työmarkkinoille ja aloittaneet palkkatyön, jonka välillä keskeyttivät työttömyysjaksot, vanhemmuus, hoitositoumukset, sairastelut ja niin edelleen. Jossain vaiheessa he olivat päättäneet jäädä eläkkeelle, mikä merkitsi pysyvää poistumista työmarkkinoilta ja menojen rahoittamista vanhuuseläkkeillä ja säästöillä.

Andrea ja hänen luokkatoverinsa olivat kulkeneet samaa polkua, koska kukaan heistä ei ollut tarpeeksi varakas jättääkseen työnteon. Palkkatyö on maailmanlaajuisesti ihmisten tärkein tulonlähde. Tämä ei välttämättä tarkoita, että se aina riittää. Valitettavasti kotitalouden tarpeet kulkevat harvoin käsi kädessä tulojen kanssa. Monet vaikeat tilanteet johtuvat siitä, että ihmiset eivät ole töissä, eivätkä pysty vastaamaan nykyisiin tarpeisiinsa. Tästä syystä Danin isän vakavasta sairaudesta tai Maryn työttömyydestä tuli suuri

taloudellinen taakka heidän perheilleen; sosiaaliturva ei kompensoinut riittävästi menetyksiä.

Onneksi Andrean vanhemmat eivät olleet kohdanneet vastaavaa tilannetta, mutta Andrea muisti ajan, jolloin hän oli teini-ikäinen. Hänen vanhempansa olivat päättäneet tukea yhtä hänen isänsä sisarista, jonka talo oli palanut. Helpottuneena he huomasivat, että perhelomille varattu summa riittäisi apuun. Sinä vuonna he viettivät lomaa isoäidin luona. Andrea mietti joskus, että asiat olisivat voineet mennä paljon huonomminkin, jos heillä ei olisi ollut säästöjä.

Säästöt ovat erittäin tarpeellisia. Vaikka et pystyisi kattamaan kuluja nykyisillä tuloillasi, voit kattaa loppuosan säästöillä. Kulutusta voi silloin tasata ajassa: sitä ei tarvitse vähentää jyrkästi (esim. olemalla syömättä, ostamatta tarpeellisia lääkkeitä tai jättämällä sähkölaskut maksamatta), jos tarpeet lisääntyvät tai tulot vähenevät joksikin aikaa.

SÄÄSTÖT

Säästöä syntyy, kun emme kuluta kaikkea tienaaamme. Se on ero tulojemme ja menojemme välillä. Varakkaammat ihmiset voivat säästää myös kumuloimalla tuottoa olemassa olevalle varallisuudelle (passiivinen säästäminen).

Miten säästöjä voi kerätä? Useimmissa tapauksissa vain olemalla käyttämättä kaikkea ansaitsemaansa. Kunkin ajanjakson säästöjä voidaan lisätä tienaamalla enemmän, kuluttamalla vähemmän tai molemmilla. Säästöimme kertyvät aina, kun saamme aikaan tällaisen ylijäämän.

Kun Andrean vanhemmat vaurastuivat, heillä oli paremmin varaa hankintoihin. He kuitenkin säästivät edelleen, asettaen etusijalle vanhuuden varalle säästämisen. Andrean perheenjäsenten historia vahvisti tilastojen osoittamat ilmiöt: vanhemmilla naisilla on vain lyhytaikaisia työsuhteita, kun taas nuoremmat naiset ovat aktiivisia, mutta heillä on silti enemmän urakatkoja kuin miehillä. Työuran rikkonaisuus johtaa pienempiin vanhuuseläkkeisiin. Samaan aikaan naiset elävät tyypillisesti pidempään kuin miehet. Kun aviomiehet kuolevat, yksin asuvilla leskillä on harvoin mahdollisuutta rahoittaa suurempia ostoksia leskeneläkkeillään.

Andrean kollega Maria kertoi, että hänen täytyi selviytyä miehensä kuoleman aiheuttaman surun lisäksi yllättävän suuresta taloudellisen tilanteen heikentymisestä. Andrean äiti, nyt 90-vuotias, tarvitsee lastensa taloudellista tukea. Tällainen rahoitusrasite olisi erityisen raskas ainoalle lapselle. Andrea oli siksi luokkakokouksen jälkeen entistä vakuuttuneempi vanhuuseläkettä täydentävän säästämisen välttämättömyydestä (lisätietoja Esitteestä

5). Perheen huoltajan kuolemaan voidaan varautua myös henkivakuutuksella, mutta niiden hinta on vanhalla iällä korkea vakuutetun suuren kuolemanriskin vuoksi.

2. KESKEISET HENKILÖKOHTAISEN BUDJETIN HALLINNAN ELEMENTIT

Muistaen vanhempiensa varovaisuuden kotitalouksien tulojen ja menojen hallinnassa Andrea tiesi, että hän tarvitsee hyvää taloussuunnittelua ja henkilökohtaisen budjetin hallintaa voidakseen olla taloudellisesti vakaalla pohjalla iästä riippumatta. Onneksi hän oli oppinut keskeiset suunnittelun periaatteet kotona tarkkailemalla vanhempiaan ja osallistumalla henkilökohtaiseen budjetin hallintaan varhaisesta lapsuudesta lähtien. Hän sai ensimmäisen säästöpossunsa kolmevuotiaana ja oli alkanut säästää kulmakaupassa myynnissä olevia makeisia ja leluja varten. Ajan mittaan hän ymmärsi, että pienetkin säännöllisesti säästetyt määrät voivat kerryttää merkittävän suuren varallisuuden.

VIISAAT TAVOITTEET

SMART-tavoitteet:

- S, specific (erityinen)
- M, measurable (mitattava)
- A, achievable (saavutettavissa)
- R, relevant (tärkeä)
- T, time-bound (aikaan sidottu)

Andrea oppi myös, että rahoitussuunnitelmien on oltava viisaita (**SMART**), jos haluaa sinnikkäästi pyrkiä saavuttamaan ne. Täytyy säästää johonkin, joka on todella tärkeää (Relevant) ja realistista (Achievable). Lisäksi taloudellinen tavoite tulee kuvata tarkasti (Specific, esimerkiksi kahden viikon loma Aasiassa, uusi polkupyörä), mutta myös rahallisesti (Measurable) ja se tulee kohdistaa tiettyyn

ajanjaksoon (Time-bound). Muuten on erittäin vaikea pitää kiinni suunnitelmasta edes keskipitkän aikavälin tavoitteiden saavuttamisessa.

Andrea tiesi, että tehokasta taloussuunnittelua ja säästämistä ei voi toteuttaa ilman, että on tietoinen kokonaistuloistaan ja -menoistaan. Suunnittelu ja säästäminen vaativat myös tunnollista kotitalouden budjetin hallintaa, muuten rahat lipsahtavat sormien välistä, kuten monien hänen ystäviensä tapauksessa. He ansaitsivat paljon enemmän kuin Andrea, mutta eivät koskaan kysyneet laittamaan rahaa syrjään pahan päivän varalle. Heidän menonsa paisuivat tulojen kanssa, mikä tarkoitti, että mitä enemmän he ansaitsivat, sitä enemmän he kuluttivat. Andrea ihmetteli, miksi he käyttivät enemmän aikaa lomamatkojen kuin henkilökohtaisen taloudellisen hyvinvointinsa suunnitteluun. Hän yritti opettaa parhaalle ystävälleen Elisalle, kuinka hillitä kulutusta ja aloittaa puskurirahaston kerääminen. Hänen täytyi saada Elisa analysoimaan tarkasti kulunsa ja kirjaamaan ylös kaikki tulonsa ja menonsa tietyltä ajanjaksolta. Mutta mikään ei tule helposti.

Ensimmäiset askeleet henkilökohtaisen budjetin hallinnassa

1. Kirjoita muistiin **kaikki tulot ja menot**. Tee tämä vähintään kerran viikossa ja laita määrät laskentataulukkoon tai vain paperille.
2. **Luokittele** tulosi ja menosi. Avainkategorioita voisivat olla esimerkiksi asuminen, ruoka, vaatteet, kuljetukset, viihde, lastenhoito, lahjat, velanmaksut ja säästöt. Tee henkilökohtainen lista luokista. Tarkista, kattavatko tulot menosi.
3. Pohdi **tietyn menoluokan osuutta kokonaiskuluistasi**. Oletko tyytyväinen siihen? Haluaisitko ehkä hillitä kustannuksia ja tehdä tilaa lisäsäästöille?
4. **Tee parannuksia budjettiisi**. Suuntaa kulusi uudelleen ja käytä rahaa siihen, mistä todella välität. Nyrkkisääntönä on, että odotettavissa olevat kuukausittaiset menot (säännölliset menot) eivät saa olla enempää kuin 70 % tuloistasi verojen jälkeen.
5. Loput tulee säästää kattamaan suurempia menoja lyhyellä, keskipitkällä ja pitkällä aikavälillä. Kerää **varoja hätä- ja epäsäännöllisiä menoja varten** (10 %, esim. loma- ja autovakuutuksia ja korjauksia varten), **puskurirahastoon** pahan päivän varalle (10 %, esim. työttömyysjaksolle) ja **säästöihin vanhuuden varalle** (10 %).
6. **Yritä toteuttaa suunniteltu budjettiisi**. On luonnollista, että se ei tasapainotu ensimmäisten kuukausien aikana. Korjaa sitä tarvittaessa säännöllisesti. Muutaman kuukauden kuluttua huomaat, että raha ei enää lipsu sormiesi välistä ja löydät lisää parantamisen varaa.

Epäsäännöllisten tai odottamattomien menojen kattaminen on yksi syy siihen, miksi ihmiset säästävät, mutta syitä on myös useita muita. Ihmiset voivat säästää suuriin ostoksiin, kuten autoon tai taloon. Jos haluamme ostaa asunnon, meidän on yleensä maksettava käsiraha ennen asuntolainan ottamista (katso Esite 4). Kun myöhemmin haluamme kalustaa asunnon, sitä voi olla mahdotonta rahoittaa nykyisillä tuloillamme. Kyky rahoittaa suuria hankintoja riippuu keräämistämme lyhyen ja keskipitkän aikavälin säästöistä. Nämä voivat kuitenkin olla riittämättömät, jos olemme nuoria tai jos aloitimme säästämisen vasta äskettäin. Ennaltaehkäiseviä säästöjä tarvitaan myös suunniteltujen tulottomien jaksojen, kuten välivuoden, rahoittamiseen, jolloin saatat haluta matkustella tai hankkia laajempaa elämäkokemusta.

3. Kun säästösi eivät riitä suuriin hankintoihin

Andrea aloitti 24-vuotiaana työskentelyn pienessä yrityksessä. Hän teki suuren osan töistä etänä vuokra-asunnossaan. Hänen vanhassa tietokoneessaan oli usein toimintahäiriöitä, mikä esti häntä suorittamasta tehtäviä tehokkaasti, ja siksi hänen täytyi käyttää rahaa myös tietokonehuoltoon. Lopulta Andrea päätti vaihtaa vanhan tietokoneensa uuteen. Hänen säästönsä eivät kuitenkaan riittäneet sellaisen uuden tietokoneen ostamiseen, joka olisi vastannut hänen tarpeitaan. Siksi hän päätti ottaa 1 000 euron lainan. Tämä oli Andrean ensimmäinen päätös tehdä taloudellisia sitoumuksia. Siksi hän ennen pankkiin menoa

tarkisti, mitä päätöksiä hänen on tehtävä lainasopimuksen solmimiseksi. Hän soitti ystävälleen Sonjalle, joka otti vuosi sitten lainaa ostaakseen tietokoneen. Sonja neuvoi häntä tutustumaan pankkien tarjouksiin, jotta Andrea saisi tietoa lainan kuukausieristä, mahdollisista lainan takaisinmaksumuodoista ja pankin veloittamista lisäkuluista.

Lainanhoitokulut

Tämä tietolaatikko tarjoaa tietoa lainan lyhennyksen komponenteista, lainan takaisinmaksuaikatauluista, korosta ja tärkeimmistä pankin lainan myöntämishetkellä veloittamista maksuista.

Lainanhoitokulu yhteensä = Lyhennys + Korkomeno

Lyhennys: Lainan takaisinmaksuun käytetty osuus.

Korkomeno: Korkomeno on palkkio pankille. Se lasketaan kertomalla lainan jäljellä oleva pääoma lainan korolla.

Lainan takaisinmaksuaikataulu voidaan rakentaa eri tavoin:

1. **Tasaerälaina** (jolloin lainan lyhennykset ovat aluksi pienemmät).
2. **Tasalyhennyslaina** (jolloin lainanhoitoerien suuruus pienenee aikaa myöten).
3. **Loppueräpainotteinen laina** (jossa lähes koko laina maksetaan takaisin yhdessä erässä laina-ajan lopussa).

Alla on **esimerkkejä lainan takaisinmaksuaikatauluista** 1 000 euron lainasta 2 % vuosikorolla. Laina maksetaan takaisin neljässä vuosineljänneksen erässä (neljännesvuosittaisissa lainaerissä korko on $2\%/4 = 0,5\%$).

Tasaerälaina					Tasalyhennyslaina				
	Velan suuruus	Velan lyhennys	Korko- meno	Lainan- hoito- kulu		Velan suuruus	Velan lyhennys	Korko- meno	Lainan- hoito- kulu
1	1000	248,13	5	253,13	1	1000	250	5	255
2	751,87	249,37	3,76	253,13	2	750	250	3,75	253,75
3	502,49	250,62	2,51	253,13	3	500	250	2,50	252,50
4	251,87	251,87	1,26	253,13	4	250	250	1,25	251,25

Loppueräpainotteinen laina				
	Velan suuruus	Velan lyhennys	Korko- meno	Lainan- hoito- kulu
1	1000	50	5	55
2	950	60	4,75	64,75
3	890	70	4,45	74,45
4	820	820	4,10	824,10

Lainakorkojen tyypit

Laina voi olla **kiinteäkorkoinen** (korko sama lainan takaisinmaksuaikana) tai **vaihtuvakorkoinen** (lainan korko vaihtelee riippuen markkinakoroista, joihin vaikuttavat myös keskuspankin päätökset. Keskuspankin päätös nostaa ohjauskorkoa suurentaa viime kädessä lainan korkomenoa ja päätös alentaa ohjauskorkoa laskee sitä. Koronmuutosten

tiheys vaihtelee keskuspankin politiikan ja makrotaloudellisten olosuhteiden mukaan. Vuosina 2010–2020 Euroopan keskuspankki teki 12 päätöstä muuttaa virallista korkoa).

Lainan korko-osa maksetaan määräajoin lyhennysaikataulun mukaisesti. Lisämaksut (käytetään nimityksiä toimitusmaksu tai järjestelypalkkio) koostuvat tyypillisesti avausmaksusta ja tilinhoitopalkkiosta.

Avausmaksu: On yleensä prosenttiosuus lainasummasta, mutta pienessä lainassa on euromääräinen minimiveloitus.

Tilinhoitopalkkio: On yleensä euromääräinen veloitus siitä, että lainaerä ja korko suoraveloitetaan lainanhoitotililtä.

Myöhästymismaksu: Sisältää yleensä pienen kiinteän maksun ja viivästyskoron.

Andrea tiesi toiveensa lainan suhteen ja meni pankkiin. Neuvojan haastattelussa hän sai tietää lainan ehdot ja takaisinmaksuaikataulun, mutta hänen piti tuoda pankkiin myös useita asiakirjoja, mukaan lukien palkkalaskelma. Tällä tavalla pankki voisi varmistaa Andrean

luottokelpoisuuden. Tietokoneen osto joutui odottamaan, koska Andrean oli ensin valmisteltava kaikki neuvojan kuvaamat asiakirjat. Kotimatalla Andrea kuitenkin huomasi **pikavippiyhtiön** lainamainoksen. Hän päätti tarkistaa tarjotun lainan ehdot. Tämän yhtiön työntekijä esitti hänelle erittäin mielenkiintoisen tarjouksen: lainan korko oli 4 % (pankkineuvoja oli tarjonnut 5 % korkoa).

LUOTTOKELOISUUS

Päätettäessään lainan myöntämisestä pankki arvioi asiakkaan luottokelpoisuuden, joka tarkoittaa asiakkaan kykyä suorittaa velat ajallaan. Pankki ottaa luottokelpoisuutta arvioidessaan huomioon esimerkiksi asiakkaan tulot, luottohistorian, nykyisten velkojen määrän jne.

PIKAVIPPIYHTIÖ

Pikavippiyhtiöt harjoittavat ensisijaisesti henkilökohtaisten lainojen myöntämistä kuluttajille. Yhtiöt ovat paljon vähemmän säänneltyjä kuin pankit, mikä tekee niistä houkuttelevia asiakkaille, joilla on vaikeuksia saada lainaa pankista takaisinmaksukykyyn liittyvän suuren riskin vuoksi. Tämä saa myös pikavippiyhtiön veloittamaan enemmän tarjoamistaan palveluista.

Lisäksi kävi ilmi, että Andrea voisi saada 1000 euroa heti lainasopimuksen allekirjoittamisen jälkeen. Pikavippiyhtiön neuvoja tarvitsi vain henkilökortissa näkyvät perustiedot. Takaisinmaksuaikataulua vertaillen Andrea huomasi kuitenkin, että lainan kuukausittainen maksuerä oli pikavippiyhtiössä paljon korkeampi kuin pankin tarjoama. Hän oli yllättynyt, koska

korkoja verrattaessa pankkilainan pitäisi olla kalliimpi.

1000 euron lainan ehdot pankissa ja pikavippiyhtiössä

Tehtävä Sinun pitää lainata 1000 euroa. Kumpi tarjous on parempi?

	Pankki	Pikavippiyhtiö
Kiinteä korko	5 %	4 %
Maksuerien määrä	12	12
Lainatyyppi	Tasaerälaina	Tasaerälaina
Maksuerän suuruus	85,61	93,66
Todellinen vuosikorko	5,12 %	26,96 %

Vastaus Verratessasi lainakorkoja kiinnitä huomiota **todelliseen vuosikorkoon**. Tämä on vuosikorko, joka sisältää kaikki kulut, jotka asiakkaan on maksettava lainasta. Todellinen vuosikorko kuvaa kaikenlaisien lainojen ehtoja asuntolainoista ja autolainoista luottokortteihin. Todellinen vuosikorko on yleensä prosenttiosuus, joka ilmaisee numeerisen summan, jonka asiakas maksaa vuosittain lainasta (mukaan lukien kaikki lainaan liittyvät lisäkulut). Tässä tapauksessa todellisten vuosikorkojen vertailu osoittaa, että pankilla on edullisempi tarjous.

Andrea päätti siksi lukea huolellisesti pikavippiyhtiön tarjoaman lainan ehdot. Hän huomasi tarjouksen loppuun kirjoitetun erittäin tärkeän tiedon: "Varojen saattamiseksi asiakkaan käyttöön laitos veloittaa 10 %:n käsittelymaksun, joka lisätään lainasummaan". Andrea vertasi pankin ja kuluttajarahoitusyhtiön tarjousten **todellista vuosikorkoa**. Hän oli oppinut television tiedotuskampanjasta, että todellinen vuosikorko määrittää tarkasti, kumpi tarjous on edullisempi.

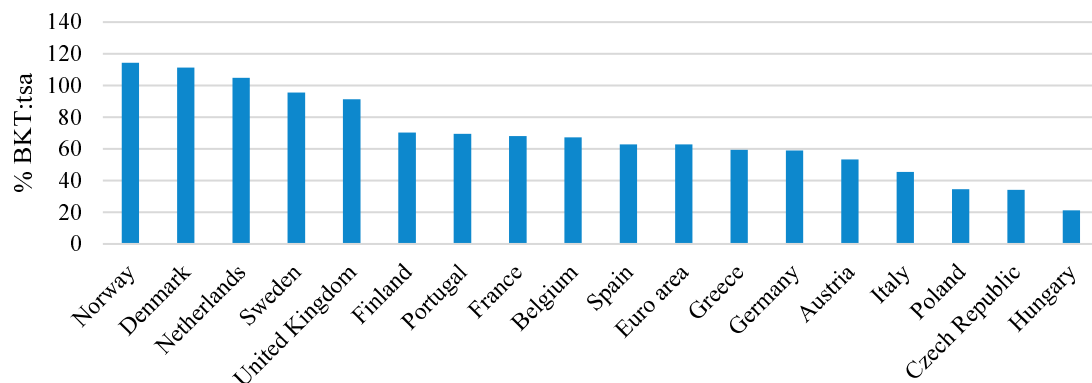
Todellisten vuosikorkojen vertailun jälkeen kävi ilmi, että kuluttajarahoitusyhtiön käsittelykulut olivat niin korkeat, että pankin tarjous oli paljon edullisempi. Andrea päätti siksi käyttää aikaa tarvittavien asiakirjojen keräämiseen ja hyödyntää pankin edullisempaa tarjousta.

Kerättyään kaikki asiakirjat Andrea otti lainaa pankista ja oli innoissaan uuden tietokoneen ostosta. Hänen tulonsa riittivät kuukausittaisten lainaerien säännölliseen maksamiseen, ja hän maksoi lainan takaisin ilman ongelmia vuoden sisällä. Hän olisi voinut maksaa lainan takaisin jopa aikaisemmin. Hän ei kuitenkaan käyttänyt mahdollisuutta, koska oli lukenut

lainasopimuksesta, että pankki perii pienen maksun lainan ennakko- tai takaisinmaksusta.

Kuvio 1 Kotitalouksien velkaantuneisuus eri maissa

Joissakin maissa kotitalouksien velkaantuminen suhteessa BKT:hen ylitti vuoden 2021 ensimmäisellä neljänneksellä 100 % (Norja, Tanska ja Alankomaat), kun taas toisissa se oli alle 40 % (Puola, Tšekki ja Unkari).

Lähde: Kirjoittajien omat laskelmat, jotka perustuvat BIS:in tilastoihin

Korkea velkaantuneisuus edellyttää kotitalouksilta vahvoja henkilökohtaisen talouden hallintataitoja. Muuten ylivelkaantuminen yhdistettynä epäsuotuisiin talousolosuhteisiin voi haitata kotitalouksien maksukykyä, millä on kielteisiä seurauksia rahoitusvakaudelle.

4. Autolaina

Kolmen vuoden päästä Andrea oli jo kerännyt suuren summan säästöjä ja mietti yhä useammin uuden auton ostamista. Autot olivat kuitenkin kalliita, ja hänen täytyisi kerätä säästöjä seuraavan kahden vuoden ajan ostaakseen auton omilla varoillaan. Andrea luki usein ehtoja, jotka on täytettävä autolainan saamiseksi. Hän sai pankin neuvojalta tietää, että autolainan myöntämistä päätettäessä pankki ottaa huomioon asiakkaan tulot, koulutuksen, työpaikan, työsuhteen ja **luottotiedot**. Koska Andrea oli maksanut aikaisemman lainan takaisin ajallaan, pankki arvioi hänet luotettavaksi velalliseksi.

LUOTTOTIEDOT

Luottotiedot ovat olennainen tekijä lainan myöntämispäätöksessä. Ne kuvaavat maksukykyä tai maksuhalukkuutta. Keskeinen asia on aiempiin lainoihin liittyvät maksuhäiriöt. Suomessa on tavoitteena ottaa käyttöön ns. positiivinen luottotietorekisteri, jossa kuvataan henkilön kaikkia velkoja ja taloudellista asemaa.

Hänellä oli myös vakituinen työsopimus ja korkeakoulutus. Ennen pankkiin menoa Andrea analysoi tarkasti, kuinka paljon rahaa hän voisi käyttää autolainan lyhennyksiin. Kun hän meni pankkiin, hän oli vakuuttunut siitä, että hän täyttää kaikki pankin asettamat vaatimukset. Pankkineuvoja neuvoi häntä miettimään, minkä lyhennysmuodon hän halusi ja halusiko hän kiinteä- vai vaihtuvakorkoisen lainan. Konsultti antoi hänelle myös **lainaesitteen**, jossa kerrottiin lyhennysten suuruus eri takaisinmaksuajoilla, lainasummilla ja koroilla.

Muutaman päivän kuluttua Andrea löysi hänelle sopivan auton. Pankki myönsi hänelle lainan auton hankintaa varten tarkistettuaan hänen luottokelpoisuutensa. Sitä ennen Andrean oli kuitenkin päätettävä lainakoron määräytymisestä. Hän oli varautunut korkojen muutoksista johtuviin muutoksiin lyhennyserissä. Siksi hän päätti ottaa vaihtuvakorkoisen lainan. Viideksi vuodeksi 3 % korolla otetun 30 000 euron lainan kuukausierä oli 547 euroa.

Autolainan kuukausittaiset takaisinmaksuerät

Tehtävä Haluaisit ostaa 30 000 euron hintaisen auton. Olet analysoinut kuluja ja tiedät, että pystyt käyttämään 300 euroa kuukaudessa autolainasi lyhennyksiin. Mikä sinun mielestäsi lainan takaisinmaksuajan pitäisi olla?

Alla esittelemme lainan kuukausierät (euroina) korosta, takaisinmaksuajasta ja lainasummasta riippuen. Laina maksetaan takaisin samansuuruisissa kuukausierissä. Lisäksi lainasummaan on lisätty 1,5 % käsittelykulut.

Laina	Takaisinmaksuaika: 5 vuotta		
	2 %	3 %	4 %
30 000	534	547	561
50 000	890	912	935
100 000	1779	1824	1869

Laina	Takaisinmaksuaika: 10 vuotta		
	2 %	3 %	4 %
30 000	280	294	308
50 000	467	490	514
100 000	934	980	1028

Laina	Takaisinmaksuaika : 15 vuotta		
	2 %	3 %	4 %
30 000	196	210	225
50 000	327	350	375
100 000	653	701	751

Vastaus Yllä olevissa taulukoissa esitettyjen lainaehtojen mukaisesti voit lainata 30 000 euroa ja maksaa lainan takaisin 10 vuodessa. Kuitenkin 300 euron summa, jonka aiot käyttää kuukausittaiseen lainan lyhennykseen, ylittyy, jos korko nousee 4 prosenttiin (katso yllä olevasta taulukosta sinisellä merkitty summa).

Toinen havainto: Suurilla lainasummilla jo 1 %:n muutos korossa voi vaikuttaa merkittävästi maksuerän suuruuteen. Vaihtuvakorkoisen lainan ottavan asiakkaan tulee huomioida mahdollinen koronnousu henkilökohtaisessa budjetissaan. Tämä on erityisen tärkeää pitkäaikaisissa lainoissa, kuten asuntolainassa.

Andrea harkitsi myös **tasalyhennyslainaa**, koska niin hän pystyisi maksamaan lainapääomaa nopeammin pois, mikä merkitsi pienempää maksettavaa korkomenoa, mutta hän ei halunnut ylikuormittaa budjettiaan lainan ensimmäisillä korkeilla erillä. Lopulta hän sopi maksavansa samansuuruisia kuukausittaisia maksueriä (**tasaerälaina**), joiden suuruus oli

20 % hänen nettotuloistaan, mikä tarkoitti, että hän pystyisi maksamaan lainan takaisin ilman ongelmia.

Pankki tarjosi lainan yhteydessä Andrealle luottokorttia, jossa oli 10 000 euron luottoraja. Hän muisti ystävänsä käyttäneen luottokorttia vuosia ja olleen tyytyväinen tähän pankkituotteeseen, sillä monet kaupat ja huoltoasemat tarjoavat luottokortin käyttäjille alennuksia.

5. Luottokortin käyttäminen

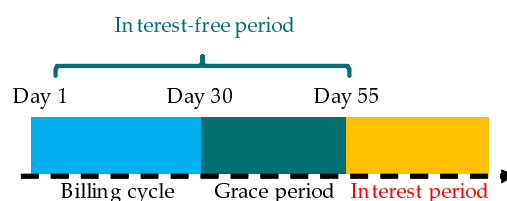
Auton ostamisen jälkeen Andrea joutui maksamaan auton vakuutuksen. Hän kuuli, että vakuutusyhtiö antoi alennuksia luottokortilla maksettaessa. Siksi hän päätti käyttää luottokortilla olevat varat. Hän tiesi, että luottokorttivelan maksaminen pois lähipäivinä ei olisi hänelle millään tavalla kallista. Hänellä oli kuitenkin niin paljon kiireellisiä velvollisuuksia, että hän unohti suorittaa maksun eräpäivään mennessä. Onneksi luottokorttivelkaan liittyvä korkomaksu ei ollut suuri, koska vakuutus maksoi vain 80 euroa. Tämä oli kuitenkin hänelle oppitunti, sillä suuremmilla luottomäärillä kustannukset ja korot voivat olla paljon korkeammat.

Andrea muisti myös tapauksen, jossa hänen ystävänsä oli maksanut matkasta luottokortilla 3 000 euroa. Tässä tilanteessa hänen ystävällään oli valtavia ongelmia niin suuren summan takaisinmaksun kanssa ja tämä joutui ottamaan toisen lainan maksaakseen luottokorttivelan. Koska Andrean ystävän takaisinmaksu suoritettiin korottoman maksuajan jälkeen, pankki veloitti häneltä erittäin korkeaa korkoa.

Luottokortit

Tässä tietolaatikossa kuvataan luottokortin ehtoja. Kiinnitä erityistä huomiota luottokortin käytön tärkeimpiin etuihin ja vaaroihin.

Luottokortti on maksukortti, johon liittyy pankin myöntämä luottoraja. Luottokortin haltija voi käyttää varoja korttiin liitetyn pankkitilin saldon lisäksi pankin myöntämään luottorajaan asti.

Luottokortin maksuliikenteeseen kuuluvat seuraavat ajanjaksot.

Laskutuskausi (billing cycle): Tämä on ajanjakso, jonka aikana voimme käyttää luottorajaa. Yleensä se kestää kuukauden ja sen ajoittuminen on merkitty luottokorttisopimukseen.

Koroton jakso (*grace period*): Laskutuskauden päätyttyä pankki tekee yhteenvedon käytetyistä varoista ja antaa meille aikaa maksaa velka. Tämä ajanjakso riippuu pankin käytännöstä, mutta yleensä se kestää 30 päivää. Laskutusjakson ja korottoman maksuajan aikana voimme käyttää pankin myöntämää ilmaista lainaa luottorajan sisällä.

Korkojakso (*interest period*): Mikäli laskutuskaudella käytettyjen varojen takaisinmaksu tapahtuu korottoman jakson jälkeen, pankki veloittaa korkoa laskutuskauden alkamisesta takaisinmaksupäivään. Korko on tässä tapauksessa paljon korkeampi kuin asuntolainan tai kulutusluoton korko.

Luottokortin edut	Luottokortin harkitsemattomaan käyttöön liittyvät vaarat
- Luottokortilla saat korotonta lainaa määräajaksi. - Tililläsi ei tarvitse olla rahaa tai käteistä korttimaksua varten. - Luotto on uusittavissa. Kun laina maksetaan takaisin, luottoraja palautuu alkuperäiseen määrään. - Luotolla maksettuihin ostoksiin liittyy usein maksuton turvaominaisuus, joka takaa rahojen palautuksen ongelmatilanteissa. - Luottokorttiin saattaa liittyä maksuttomia vakuutuksia. - Kaupat tarjoavat alennuksia ja tarjouksia luottokortin haltijoille.	- Korko on korkea, jos velka maksetaan takaisin korottoman jakson jälkeen. - Luottokorttivelka voi heikentää luottokelpoisuuttasi uusia lainoja otettaessa. - Jos luotto on erääntynyt, korttia ei voida käyttää ja luotolle kertyy korkeaa viivästyskorkoa. - Luoton takaisinmaksu vasta korottoman jakson viimeisenä päivänä voi johtaa lisämaksuihin, jos maksun arvopäivä on korollisena aikana (esimerkiksi viikonlopun vuoksi).

Tärkeimmät havainnot: Korttiluotot ovat Yhdysvalloissa yksi nopeimmin kasvavista velkatyypeistä. Monissa tapauksissa luottokortin harkitsematon käyttö aiheuttaa **velkaloukun**, jolloin otetaan uutta velkaa luottokorttivelan takaisinmaksuun. Voit välttää velkaloukun noudattamalla näitä sääntöjä:

1. Säästä odottamattomien tapahtumien (esim. kalliiden auton korjausten) varalle. Luottokorttivelan käyttäminen odottamattomien menojen kattamiseen voi aiheuttaa suuria ongelmia, koska joudut maksamaan takaisin suuren velan lyhyessä ajassa.
2. Maksa pois koko luottokorttivelkasi pankkisi vaatiman vähimmäissumman sijaan korottomalla jaksolla.
3. Käytä maalaisjärkeä, kun käytät useita luottokortteja (älä etenkään maksa luottokorttivelkoja toisella luottokortilla).

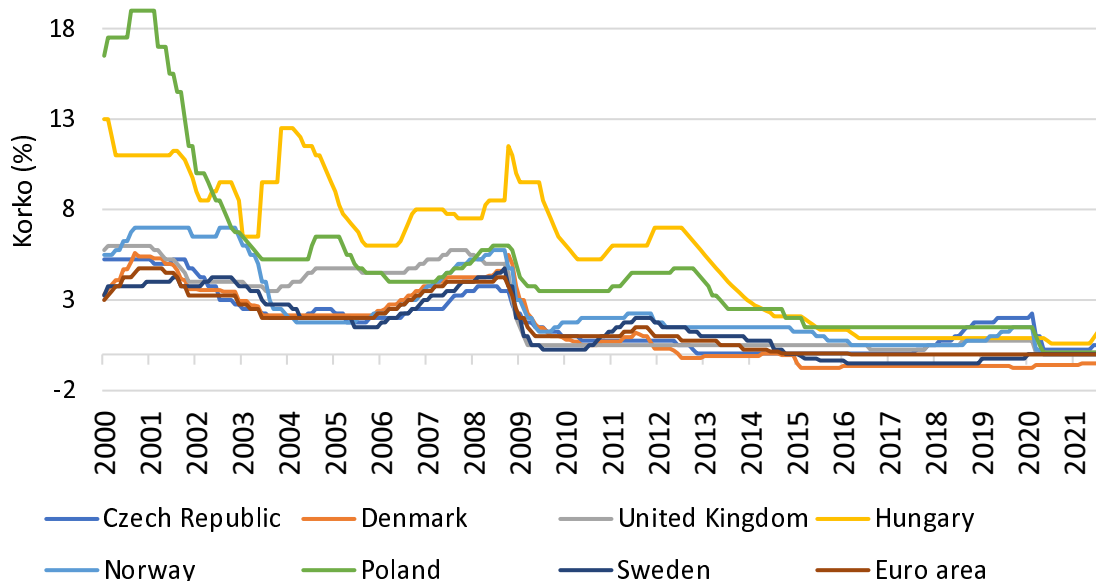
Vuosi sen jälkeen, kun Andrea aloitti autolainan takaisinmaksun, korot nousivat yhden prosenttiyksikön. Andrea tiesi, että tämä johtaisi hänen lainaeriensä korko-osuuden nousuun, mutta hän ei välittänyt, sillä yhden prosenttiyksikön korotus ei ollut hänen

mielestään paljon. Hän sai pankista kirjeen, jossa oli uusi takaisinmaksuaikataulu. Aiemmin hän oli maksanut lainaa takaisin kuukausierissä 547 euroa, ja nyt hänen uuden aikataulunsa mukainen lyhennys oli koronkorotuspäätöksen jälkeen 558 euroa. Tämä tarkoitti, että hänen maksueränsä nousi vain 11 euroa, mutta se oli kuitenkin yli 1 %. Vaikka tällainen nousu ei ollut taakka Andrean taloudelle, hän pohti hetken asiaa ymmärtääkseen muutoksen.

Neuvojalta saadussa esitteessä oli selkeästi kuvattu, kuinka lyhennys suurenisi koron noustessa. Hän totesi lainaesitettä lukiessaan, että suurten lainasummien (esim. asuntolainat; katso tarkemmin Esite 4) tapauksessa maksuerän suureneminen on

Kuvio 2 Onko nollakorkoinen pankkilaina mahdollinen?

Keskuspankkien tavoitteena on kuluttajahintojen vuosimuutoksen pitäminen noin kahden prosentin suuruisena. Tämä on johtanut siihen, että keskuspankin ohjauskorko on hyvin matalan inflaation aikana ollut negatiivinen (keväällä 2022 kiihtynyt hintojen nousu on muuttanut politiikan). Jotkut pankit tarjosivat näissä olosuhteissa lainaa hyvin lähellä nollaa olevalla korolla. Näiden lainojen todellinen vuosikorko kannattaa kuitenkin selvittää, koska pankit saattavat kompensoida matalampaa korkotuloa muilla maksuilla.

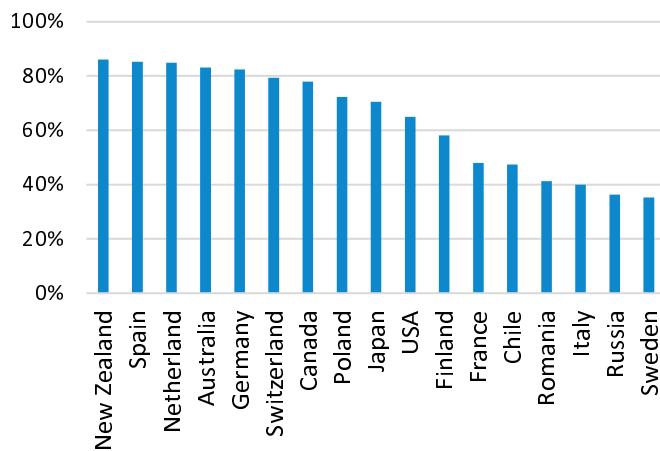
merkittävä.

Kokemukset autolainasta ja luottokortista opettivat Andrealle, että finanssipalvelujen käyttö edellyttää riittävää tietoa pankkien ja pikavippiyhtiöiden tarjoamista palveluista. Siksi henkilökohtaisen rahoituksen tuntemuksen syventämiseen kannattaa varata aikaa. Finanssialan tarjoamien palvelujen tarkoituksenmukainen ja järkevä käyttö voi tuoda

monia etuja. Toisaalta talouslukutaidon puute tai harkitsematon käyttäytyminen voi johtaa velkaantumisloukkuun.

Talouslukutaito maailmassa

Annamaria Lusardi ja Olivia S. Mitchell kehittivät 'Kolme Suurta talouslukutaidon -kysymystä', joita käytetään monissa maissa mittaamaan taloustietämystä. Kysymykset esiteltiin *Journal of Pension Economics and Finance* (2011)-lehdessä julkaistussa artikkelissa "*Financial literacy around the world: An overview*". Alla esittelemme nämä kysymykset, ja jokaisen kysymyksen vieressä on kuviolla kuvattu eri maiden oikeiden vastausten prosenttiosuuksia.

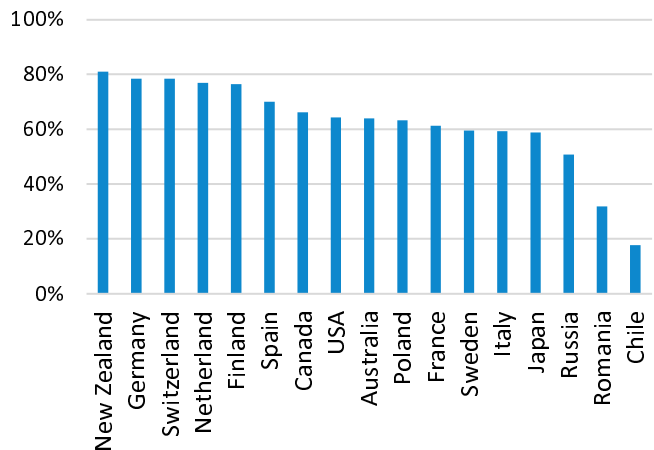

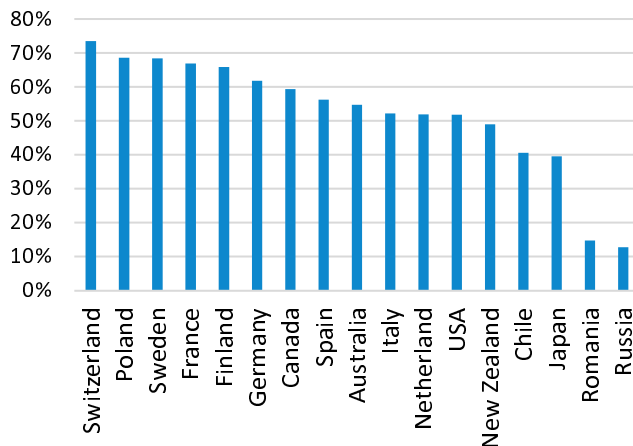
Korkoa korolle: Oletetaan, että sinulla on 100 euroa säästötilillä ja korko on 2 % vuodessa. Kuinka paljon uskot olevan tililläsi viiden vuoden jälkeen, jos jätät rahat kasvamaan?

- a) Yli 102 €
- b) täsmälleen 102 €
- c) Alle 102 €

Inflaatio ja säästäminen: Kuvittele, että säästötilisi korko on 1 % vuodessa ja inflaatio 2 % vuodessa. Kuinka paljon vuoden kuluttua voisit ostaa tällä tilillä olevilla rahoilla?

- a) Enemmän kuin tänään
- b) Täsmälleen saman määrän
- c) Vähemmän kuin tänään

Riskien hajauttaminen: Kerro, onko tämä väite totta vai tarua. "Yksittäisen yrityksen osakkeiden ostaminen tarjoaa yleensä turvallisemman tuoton kuin osakerahasto".

a) Totta

b) Ei totta

Tutkimuksia tehtiin eri maissa eri ajanjaksoina, vuodesta 2007 (Italia)

vuoteen 2020 (Puola). Otoskoot vaihtelevat 500:sta (Espanja) 14 463:een (Chile). Lisätietoja näistä tutkimuksista on Annamaria Lusardin ja Olivia S. Mitchellin artikkelissa *The Economic Importance of Financial Literacy: Theory and Evidence*, joka julkaistiin vuonna 2014 *Journal of Economic Literature* -lehdessä.

Tärkeimmät havainnot: Maailmanlaajuinen tutkimus kolmesta suuresta talouslukutaidon kysymyksestä on osoittanut, että yhteiskunnan tarjoama talouskasvatus on globaali ja tärkeä kysymys. Oikeiden vastausten prosenttiosuus vaihtelee suuresti maittain. Vastausten perusteella keskimäärin suurin talouslukutaidon puute on riskien hajauttamisessa.

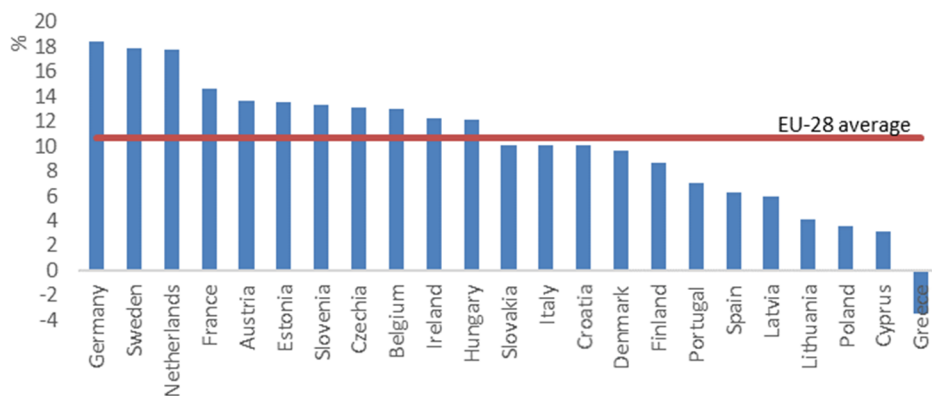
6. Aloita säästäminen: mitä aiemmin, sitä parempi

Andrea tiesi, että pitävien taloussuunnitelmien tekeminen ja taloudellisen turvallisuuden tunteminen ei ole mahdollista ilman säästöjä. Hän hallitsi henkilökohtaista budjettiaan huolellisesti ja päätti ottaa lainaa vain todella tärkeisiin tarpeisiin. Hän säästi säännöllisesti rahaa yllättävien ja epäsäännöllisten kulujen varalle. Hän tiesi, että on parempi aloittaa säästäminen ajoissa tavoitteista riippumatta. Hyvien tottumusten muodostaminen on yksi syy tähän. Mutta kaikkein tärkeintä on, että vaikka säästetty summa on aluksi vaatimaton, aikaisin aloittaminen merkitsee suurempaa varallisuutta.

Kuinka paljon eurooppalaiset kotitaloudet säästävät?

Löydät tästä tietolaatikosta tilastotietoa kotitalouksien säästämisasteista eli käyttämättä jääneiden tulojen osuuksista eri maissa. Säästämisaste oli EU-28-maissa vuonna 2019 keskimäärin 10,7 % ja se vaihteli 18,4 %:sta (Saksa) –3,5 %:iin (Kreikka). Kreikan tapaus osoittaa, että kotitaloudet voivat joskus kuluttaa enemmän kuin tienaaavat – aikaisempien säästöjen tai lainanoton ansiosta – mutta eivät kestävästi. On monia syitä, miksi jotkut kansat säästävät enemmän kuin toiset, esimerkiksi tulotaso, tavoitteet ja kulttuuriset normit.

Kuvio 3 Kotitalouksien säästämisasteet vuonna 2019 (%)

Lähde: Kirjoittajien laskelmat Eurostatin aineistoista

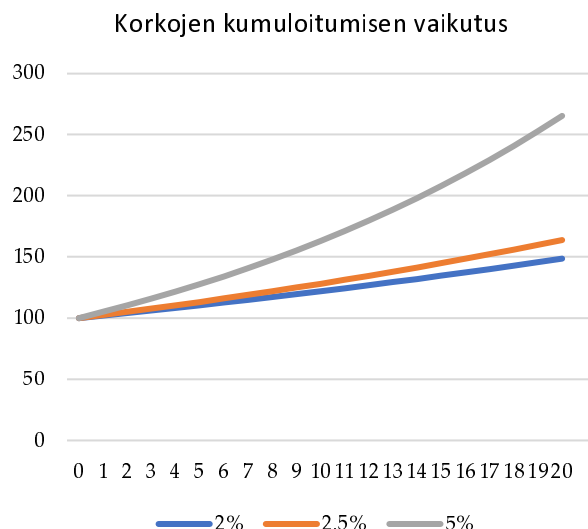
Jos säästämme vain pankkitilille, saamme korvaukseksi palkkion rahamme lainaamisesta pankille. Tätä palkkiota kutsutaan (nimellis)koroksi. 5 %:n vuosikorko tarkoittaa, että jokaisesta säästämistämme 100 eurosta pankki maksaa meille vuoden kuluttua 5 euroa ylimääräistä. Yleensä ihmiset säästävät kuitenkin pitempään kuin vuoden. Jokainen ylimääräinen säästämisvuosi tarjoaa enemmän, ei vain suuremman säästön vuoksi, vaan myös siksi, että pankin maksama palkkio kasaantuu. Tätä kutsutaan korkoa korolle -ilmiöksi (katso myös Esite 1), ja se tarjoaa yllättävän suuren edun.

Andrea koki tämän henkilökohtaisesti. Hän unohti kokonaan postitilin, jonka hänen isänsä oli avannut hänelle. 20-vuotiaana hän jätti sinne 100 euroa. Andrean äiti muistutti häntä siitä 20 vuoden jälkeen (katso laatikko alla koronkorosta). Kun Andrea tarkisti tilinsä saldon, kävi ilmi, että 2,5 prosentin korolla hän oli ansainnut 63,9 euroa korkojen kumuloitumisen ansiosta. Jos korko olisi ollut hieman alhaisempi (2 %), lisätulo olisi ollut 48,6 euroa.

Koronkoron vaikutus

Tämä tietolaatikko kertoo korkoa korolle -ilmiöstä , erityisesti siitä, kuinka korko vaikuttaa säästettyyn pääomaan ja kuinka korkoa kertyy ajan myötä. Taulukossa ja kuviossa seurataan 100 euron suuruisen pääoman kasvua eri korkoprosenteilla, kun maksettu korko jätetään aina tilille.

Vuosi	Korko		
	2 %	2,5 %	5 %
1	102,0	102,5	105,0
2	104,0	105,1	110,3
3	106,1	107,7	115,8
4	108,2	110,4	121,6
5	110,4	113,1	127,6
6	112,6	116,0	134,0
7	114,9	118,9	140,7
8	117,2	121,8	147,7
9	119,5	124,9	155,1
10	121,9	128,0	162,9
11	124,3	131,2	171,0
12	126,8	134,5	179,6
13	129,4	137,9	188,6
14	131,9	141,3	198,0
15	134,6	144,8	207,9
16	137,3	148,5	218,3
17	140,0	152,2	229,2
18	142,8	156,0	240,7
19	145,7	159,9	252,7
20	148,6	163,9	265,3

Tärkeimmät havainnot

1. Korkeampi korko on edullinen säästäjille. Kun talletetaan 100 euroa 20 vuodeksi, korkotuloa kertyy 2 % mukaan 48,6 euroa ja 3 % mukaan 63,9 euroa.
2. Yli vuoden kestävässä säästämässä korkoa kertyy sekä alkupääomalle että aiemmin ansaitulle korolle. Tästä syystä 20 vuoden säästäminen 5 % korolla tarjoaa korkotuloa enemmän kuin kaksi kertaa sen mitä 2,5 % korolla.

7. Nimelliset ja reaalikorot

Andrea tiesi, että kaikki säästetty ei lisää tulevaa kulutusta. Säästämme, mutta samalla ostamamme tuotteet ja palvelut kallistuvat. Näin inflaatio pienentää osittain varallisuuttamme. Suurimmassa osassa Euroopan talouksista inflaatio on ollut pitkään alhainen ja vaikuttanut säästöihin minimaalisesti. Andrea muisti kuitenkin 1980-luvun alun, jolloin Italian talous kamppaili erittäin korkean inflaation kanssa. Isän palkka vaihdettiin nopeasti tuotteiksi, koska ostovoima heikkeni päivä päivältä.

Säästöjemme ostovoiman muutoksen arvioimiseen on olemassa nyrkkisääntö. Voimme arvioida muutoksen vähentämällä korosta inflaation (tämä nyrkkisääntö toimii hyvin matalalla inflaatiolla, mutta tarkkaan ottaen erotus pitäisi vielä jakaa luvulla $1 + \text{inflaatio}/100$). Tulosta kutsutaan reaalikoroksi, ja se osoittaa, kuinka paljon varakkaamman säästäminen tekee meistä vuosittain. Andrean säästötilin (nimellinen) korko oli 2,5 %. Alhaisen inflaation aikoina (0,5 %) tämä oli varsin houkutteleva – vuotuinen reaalikorko oli 2 % – mutta kun inflaatio nousi 2,5 prosenttiin, korko ei riittänyt nousevan hintatason vuoksi kasvattamaan säästöjen ostovoimaa.

Nimelliset ja reaalikorot

Tästä tietolaatikosta opit, kuinka inflaatio vaikuttaa reaalikorkoon ja kuinka säästöjen pitäminen patjan alla ei ole optimaalinen ratkaisu korkean inflaation aikoina.

	Inflaatio	0,5 %	1,0 %	2,0 %	2,5 %
Säästötili	Nimellinen korko	2,5 %	2,5 %	2,5 %	2,5 %
	Reaalikorko	2,0 %	1,5 %	0,5 %	0,0 %
Säästäminen käteisvaroihin	Nimellinen korko	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %
	Reaalikorko	-0,5 %	-1,0 %	-2,0 %	-2,5 %

Tärkeimmät havainnot

1. Reaalikorkoa voidaan arvioida nimelliskoron ja inflaation erotuksen avulla.
2. Säästötilit tarjoavat tyypillisesti positiivisen nimelliskoron. Säästöjen pitäminen patjan alla ei tuota korkoa, eikä se siksi suojaa inflaatiolta.

Andrealle tuli kerran mieleen, että jos rahojen pitäminen tilillä ei kannata, ehkä on aika nostaa rahat. Peter, hänen miehensä, teki kuitenkin selventävän laskelman. Säästöjen pitämällä "patjan alla" ei saada ollenkaan korkoa, jolloin inflaatio alentaa koko määrällään ostovoimaa. Näin rahan nostaminen olisi vielä huonompi idea. Heidän täytyi oppia lisää muista sijoituskohteista.

8. Anna rahan tehdä työtä puolestasi

Säästöjen kartuttaminen on vain yksi osa tarinaa; toinen erittäin tärkeä osa on säästöjen kohdentaminen eri sijoituskohteisiin. Toisin sanoen meidän on saatava säästöemme toimimaan hyväksemme. On olemassa useita sääntöjä, joista on hyötyä rahojen kohdentamisessa.

Paljon riippuu riskeistä. Jotkut ihmiset haluaisivat välttää riskejä niin paljon kuin voivat. Kutsumme heitä riskinkarttajiksi. He suosivat yleensä turvallisia rahoitusvälineitä, kuten säästötilejä tai **valtioiden joukkolainoja**. Andrea oli yksi näistä ihmisistä. Hänen perheensä asui vaatimattomasti monta vuotta, ja hän oli uhrannut paljon päästäkseen nykyiseen tilanteeseensa. Siksi ajatus siitä, että hän voisi menettää omaisuutensa, pelottaa häntä ajoittain. Riskinottajat suhtautuvat päinvastaisesti riskiin, kuten Jerome, Andrean lanko, joka sijoittaa useammin **osakkeisiin**.

OBLIGAATIOT JA OSAKKEET

Valtion obligaatiot ja yritysten osakkeet ovat suosituimpia sijoituskohteita. Niiden riski- ja tuotto-ominaisuudet ovat kuitenkin erilaiset. Kun säästäjät ostavat valtion obligaation, he lainaavat rahaa valtiolle ja saavat tiedossa olevan koron. Hallitukset menevät harvoin konkurssiin, joten säästäjien tulot ovat varmat, mutta alhaiset. Sitä vastoin osakkeenomistaja ostaa yrityksen osakkeita (ja siten tulee yhtiön osaomistajaksi). Osakkeiden arvo riippuu yhtiön tulevaisuuden kasvu- ja kannattavuusnäkymistä, jotka ovat erittäin epävarmoja. Sijoituksen tuotto ilmastaan usein prosentteina sijoitetulle pääomalle.

MATALAT KOROT JA SIOITUKSET

Matalan koron ajanjaksolla pankkitalletusten tuotto on erittäin alhainen. Monissa tapauksissa talletukset tarjoavat 0 %:n tuoton. Silloin kannattaa etsiä sijoituskohteita, jotka antavat suuremman tuoton sijoituksellesi. Halutusta riskitasosta riippuen ne voivat olla valtioiden obligaatioita (matala riski) tai sijoituksia yhteen tai useampaan yrityksen osakkeeseen (korkeampi riskitaso). Sijoitettaessa rahastoihin kannattaa verrata rahastoyhtiöiden palkkioita.

Riskinottaja on valmis kärsimään tappioita saadakseen mahdollisuuden ansaita paljon, kun taas riskiä karttavat ovat tyytyväisiä alhaisiin mutta erittäin turvallisiin tuottoihin. Suurin osa ihmisistä on jossain siltä väliltä, mutta lähempänä riskinottajia.

Korko on palkkio säästöjemme lainaamisesta pankille tai valtiolle, ja se on tyypillisesti matala sijoituksen turvallisuuden vuoksi. Riskisijoituksista saadaan keskimäärin korkeampi tuotto. Näin ollen korkeaa reaalikorkoa pienellä riskillä tarjoavat laitokset ovat lähes aina huijauksia. Rahan sijoittaminen tällaisiin kohteisiin päättyy yleensä huonosti, koska rahojen takaisin saaminen on erittäin vaikeaa. Onneksi Andrea ja Peter välttyivät

näiltä onnistuneesti, osittain riskinkarttamisen ja osittain talouskoulutuksensa vuoksi.

Myös riskinkarttajille on olemassa strategioita, jotka mahdollistavat kunnollisen tuoton. Sijoitusten hajautus on yksi tärkeimmistä säännöistä. Andrean äidillä oli tapana kieltää häntä *laittamasta kaikkia munia samaan koriin*. Äiti ei todellakaan puhunut taloudellisista sijoituksista, mutta tämä sääntö pätee niihinkin. Kaikkien resurssien kohdistaminen yhteen riskialttiiseen kohteeseen johtaa todennäköisesti joko suuriin voittoihin tai suuriin tappioihin. Toisaalta resurssien ohjaaminen yhteen turvalliseen sijoituskohteeseen voi johtaa matalaan tuottoon. Optimointi odotetun tuoton ja turvallisuuden välillä edellyttääkin, että sijoitukset on hajautettu monipuolisesti eri kohteisiin.

Sijoitusten kohdentaminen

Tässä tietolaatikossa vertaillet erilaisia sijoitussalkkuja ja opit, miksi eri rahoitusinstrumenttien yhdistäminen voi olla hyödyllistä tuoton ja sijoituksen turvallisuuden kannalta.

Skenaario	Sijoituksen jakautuminen				
	Osakkeet (100 %)	Osakkeet (75 %) + obligaatiot (25 %)	Osakkeet (50 %) + obligaatiot (50 %)	Osakkeet (25 %) + obligaatiot (75 %)	Obligaatiot (100 %)
Positiivinen	15,0 %	12,0 %	9,0 %	6,0 %	3,0 %
Maltillinen	7,5 %	6,4 %	5,3 %	4,1 %	3,0 %
Negatiivinen	-15,0 %	-10,5 %	-6,0 %	-1,5 %	3,0 %
<i>Tuoton vaihtelu</i>	<i>Suuri</i>	<i>Melko suuri</i>	<i>Maltillinen</i>	<i>Melko pieni</i>	<i>Pieni</i>

Keskeiset havainnot

1. On olemassa monenlaisia välineitä, joihin voi sijoittaa, ja osakkeet ja valtion joukkovelkakirjat ovat niistä suosituimpia. Edellinen näistä tarjoaa korkean riskin ja mahdollisesti korkean tuoton (tai merkittäviä tappioita), kun taas jälkimmäinen tarjoaa alhaisen riskin ja alhaisen tuoton.
2. Esimerkissämme vain osakkeisiin sijoittamalla voi saada 15 % voittoa, mutta myös 15 % tappiota. Sen sijaan kaiken pääoman sijoittaminen valtionlainoihin antaa varman 3 %:n tuoton, mikä voi olla liian vähän. Tästä syystä yksityishenkilöt luovat niin sanottuja sijoitussalkkuja, jotka koostuvat erityyppisten sijoitusten yhdistelmästä.

Andrea piti tästä ajattelusta erittäin paljon. Hän analysoi kotitaloutensa tilannetta ja päätteli, että sopiva jako eri sijoituslajien välillä olisi 25 % osakkeisiin ja 75 % valtion obligaatioihin. Hajauttamista tulisi käyttää myös kohdennettaessa rahaa sijoituslajin sisällä. Yhden yrityksen osakkeiden ostaminen on lähes aina riskialttiimpi sijoitus kuin usean yrityksen osakkeiden ostaminen.

Osakkeiden ja joukkovelkakirjojen optimaaliset osuudet vaihtelevat eri ihmisillä. Osuudet riippuvat henkilön suhtautumisesta riskeihin sekä odotettavissa olevasta sijoitusajasta, joka yleensä kulkee käsi kädessä sijoittajan iän kanssa. Nuorilla on pitkä sijoitushorisontti; vaikka heidän riskialtis sijoituksensa tuottaisi välillä huonosti, on vielä paljon aikaa parantaa. Jos olet lähellä eläkkeelle jäämistä, todennäköisyys, että tuotto ei palaudu suuren tappion jälkeen, on melko korkea (katso tästä lisää Esite 5). Erityisesti voi käydä niin, että

SIJOITUSSALKKU

Sijoitussalkku koostuu yksilön eri kohteisiin tekemistä sijoituksista.

osakkeet ovat halpoja juuri ennen siirtymistä eläkkeelle.

Tästä syystä mitä vanhempi olet, sitä pienempi osakkeiden osuuden pitäisi lähtökohtaisesti olla **sijoitussalkussasi**.

Nuorempia säästäjiä rohkaistaan lisäämään osakkeita salkkunaan ja pienentämään tätä osuutta ajan myötä.

Yleisen nyrkkisäännön mukaan osakkeiden osuuden pitäisi olla joko 100 tai 110 vähennettynä sijoittajan iällä.

Valtion obligaatioiden ja osakkeiden lisäksi on olemassa monia muita sijoituskohteita: johdannaiset, ulkomaan valuutat, kryptovaluutat, kiinteä omaisuus, hyödykkeet, kulta, timantit, postimerkit, harvinaiset kirjat, taideteokset ja alkoholit – eikä tämä luettelo ole tyhjentävä. Ihmiset ostavat näitä saadakseen voittoa tulevaisuudessa. Tyypillisesti tällaisten voittojen ansaitsemiseksi alkupääoman on kuitenkin oltava huomattava. Lisäksi sijoittaminen vaatii tietoa ja riskit ovat paljon monimutkaisempia kuin yksinkertaisissa sijoituksissa, kuten valtion obligaatioissa. Siksi, vaikka nämä vaihtoehtoiset välineet voivat täydentää sijoitussalkkua, ne sopivat hyvin harvoin aloittelijoille.

LISÄNÄKÖKOHTIA

- Pankkilainan ottamisessa ei ole mitään väärää. Kunhan [analysoit huolellisesti lainan takaisinmaksumahdollisuudet ja luet huolellisesti kaikki sopimusehdot](#), pankkilainalla voit rahoittaa hankintoja, joita olisi vaikea toteuttaa omilla säästöilläsi.
- Jos sinulla on [ongelmia lainan takaisinmaksussa](#), ota yhteyttä pankkiin ja yritä keskeyttää takaisinmaksu tietyksi ajaksi tai muuttaa sopimusehtoja siten, että kykenet maksamaan lainan takaisin. Pankki haluaa todennäköisesti joustaa lainan ehdoissa, sillä takaisinmaksu on myös pankin edun mukaista.
- Pankit tarjoavat joskus mahdollisuuden ottaa lainaa ulkomaan valuutassa. Käytä tässä tapauksessa seuraavaa sääntöä: [ota laina siinä valuutassa, jossa ansaitset tulot](#).
- Kun sijoitat, tarkista aina, että [sijoituskohte vastaa aikahorisonttiasi ja että riskitaso on sinulle sopiva](#). Tutustu aina sijoituskohteen menneeseen tuottoon ja tuoton vaihteluun.
- Tarkista talletusta tehdessäsi huolellisesti, ovatko varat [talletussuojajärjestelmän](#) piirissä siltä varalta, että rahoituslaitos joutuu konkurssiin. Jos sinulla on epäilyksiä rahoitustuotteesta tai rahoituslaitoksesta, voit tarkistaa tiedot maasi rahoitusalan sääntelyviranomaiselta.